

Apokalyptické zvíře se dvěma rohy

FRANK PESCHEL

Od počátku křesťanství se objevovaly pokusy aplikovat obrazy Apokalypsy na historické jevy. Chceme-li se dnes z tohoto hlediska zabývat viděním Jana Apokalyptika, musíme si nejprve udělat všeobecnou představu o tom, co Apokalyptik viděl a jak se jeho vidění projevují v životě naší doby — v nedávné historii i v současnosti.

Výchozí zážitek Apokalyptika

Apokalypsa hovoří se samozřejmostí o tom, že mimo viditelný svět existují další, vyšší světy. Ačkoli nejsou vnímatelné obyčejnými smysly, jsou pro Apokalyptika stejně skutečné nebo dokonce skutečnější než viditelný svět, neboť v nich zří tvůrčí předobrazy pozemského bytí. Není s takovým pojetím sám. Třeba apoštol Pavel píše ve Druhém listu Korintským (12,1—4):

„... přicházím nyní k viděním a zjevením (řecky: apokalypsám) Páně. Vím o člověku žijícím v Kristu, který byl před čtrnácti lety přenesen až do třetího nebe; zda to bylo v těle či mimo tělo, nevím — Bůh to ví. A vím o tomtěž člověku, že byl přenesen do ráje — zda v těle či mimo tělo, nevím, Bůh to ví — a uslyšel nevyslovitelná slova, která člověk vyslovit ani nesmí.“ Pavel zde hovoří o zážitku jasně členěných nebeských sfér, dokonce mluví o ráji jako o něčem přítomném, co se dnes jen nachází „jinde“.

Jan Apokalyptik vyšel ze silného duchovního zážitku. Veden slovem Božím a svědectvím o Ježíšovi přišel na ostrov Patmos. V den Páně se náhle ocitl v duchu a uslyšel za sebou hlas jako troubení polnice. A když se obrátil, aby viděl ten hlas, uzřel sedm zlatých svícnu a uprostřed nich postavu Syna člověka. Padl k jeho nohám jako mrtvý. Ale Syn člověka na něj položil pravici a uložil mu úkol, aby napsal vše, co uzřel, do knihy a poslal sedmi sborům. Z tohoto zážitku se potom vyvinulo celé apokalyptické drama ve čtyřech dějstvích po sedmi stupních: sedm dopisů, sedm pečetí, sedm polnic a sedm nádob, naplněných hněvem Božím. Co nám chce Jan Apokalyptik těmito obrazy sdělit?

Čtyři prameniště apokalyptických obrazů

Dopisy poukazují na obyčejný život v pozemském světě. I jejich obsah se vztahuje na chování v obyčejném životě. V dopisech jsou sice zdůrazněny mravní a náboženské prvky života, ale života na zemi.

Ten, kdo diktuje dopisy, má oči, nohy a hlas podobné ohni nebo vodě, tvůrčím živlům přírody, je však člověk. Apokalypsa vychází z duchovního zážitku, ale ten je oddělen od pozemského světa jen tenkým závojem. Oslovuje nejdříve naše pozemské zkušenosti, než se povznese do oblasti ducha.

Další dějství dramatu pramení z velkolepého vidění. Jan Apokalyptik je přenesen do nebe a ocitá se před trůnem, na kterém sedí postava jako z jaspisu a karneolu. Okolo trůnu jsou různé další bytosti. Klání se tornu, jenž sedí na trůnu, a vzdávají mu úctu a chválu. Postava na trůnu má v ruce knihu se sedmi pečetěmi, které je schopen rozlomit pouze Beránek.

Obraz pečetí poukazuje na určitou zkušenost žáka na stezce duchovního poznání, čili na jistý stupeň tohoto

poznání, který mu dovoluje vnímat určité nadsmyslové skutečnosti. Člověk usilující o duchovní poznání prostřednictvím koncentrace a meditace má po nějaké době (která závisí na jeho předpokladech) určitý zážitek. V normálním životě jsou naše myšlenky abstraktní a bez síly. Můžeme je přirovnat ke stínu nebo k obrazu v zrcadle. Trpělivým meditováním však myšlení nabývá síly. Člověk má po kratší nebo delší době pocit, že pracuje myšlenkami proti odporu, jako by tlačil prsty do hlíny. Duchovní substanci, do které obtiskuje své myšlenky, budeme shodně s esoterickou tradicí nazývat „světový éter“. Tímto obtiskováním živých myšlenek do světového éteru síje člověk uvědomuje. Dobírá se stupně imaginativního poznání, kterým se mu zjevuje duševní čili astrální svět. Výstižným obrazem tohoto stupně poznání je pečeť. Proto Jan Apokalyptik přirozeně vychází při popisu budoucího vývoje křesťanství a křesťanů na imaginačním stupni apokalyptického dramatu z obrazu knihy se sedmi pečeti.

Další stupeň apokalyptického dramatu, troubení polnic, se připravuje po rozlomení sedmé pečeti. Nastává mlčení, ticho. To je důležitý rys. Zvuky polnic nejsou slyšet zevně, ušima, ale jakoby za mlčením nebo skrze mlčení. Jan líčí před zatroubením polnic další velkolepý obraz: oltář, na kterém obětuje anděl kadidlo, jehož dým stoupá spolu s modlitbami posvěcených před Boží tvář. Kadidelnici, v níž hoří oheň z oltáře, vrhá anděl nakonec dolů na zem. Nastává burácení, hřímání, blesky a zemětřesení.

Apokalyptik navozuje nový stav vědomí dalším přiléhavým obrazem. Člověk, který se modlí, neposiluje pouze myšlení, ale též citění. V obyčejném životě citění není silou poznání. Pocity, pokud nejsou všeobecně jen slabé, s námi hýbou, otřásají duši nebo vedou k Činům, často v rozrušení myslí. Ovládá-li člověk svou mysl tak, že v nitru zůstává v hlubokém klidu (tu se nemyslí na zevní chladnokrevnost, ale na rozvahu duše), může pak prožít vlastní pocity jako jemné otřesy nitra, které v něm probouzejí něco jako vnitřní slovo. Podobně líčil Pavel svůj zážitek ráje. Přiléhavým obrazem takových zážitků je zvuk polnice, který člověka budí a proniká až do morku kostí. Tento stupeň poznání můžeme nazvat inspirativním poznáním, jímž se nám zjevuje duchovní svět.

Začátek dalšího stupně opět navozuje velkolepý obraz. Jan ho nazývá velikým a podivuhodným znamením:

sedm andělů, kteří přinášejí sedm posledních ran, jimiž se dovrší Boží hněv. Dnešní slova v nás nevyvolávají

představu o skutečném zážitku Apokalyptika, resp. člověka na dalším stupni poznání. Trochu se tomu přiblížíme, vzpomeneme-li si na situaci, kdy třeba rodič nebo učitel či dokonce osobní nepřítel několika vystižnými slovy označil podstatnou slabinu našeho chování nebo charakteru a jako bleskem jsme se uviděli v jiném světle. Tímto nečekaným zásahem jsme pak byli hluboce otřeseni. Bylo to, jako by blesk a hrom udeřily rovnou do nás, ale zároveň nás osvětlily a vzbudily. V takových osvěcujících a probouzejících osudových ranách, které jsou s to proměnit celého člověka až do hloubi vůle, tušíme Boží „hněv“. Řecké slovo, kterého se v Apokalypse užívá pro hněv — thymos — má mnoho významů, od srdce přes mysl, vášně až k rozhodnutí, a dá se zde nejlépe přeložit jako neoblomná, ale srdcem nesená vůle Boží vést svět k cíli. Ten, kdo dosáhl třetího stupně nadsmyslového poznání — poznání intuitivního, splývá celou bytostí s vůlí vyšších světů a žije v jejich cílech. Zjevuje se mu živé nitro duchovního světa.

Sedm andělů přinášejících sedm posledních ran vychází z otevřené svatyně stánku svědectví. Jsou oděni kněžským rouchem, čistým a zářícím, a kolem prsou mají zlaté pásy. Dostávají od nejvyšších bytostí kolem

trůnu zlaté nádoby, naplněné Božím hněvem. Celý tento obraz působí vznešeným a úctyhodným dojmem a připravuje naše srdce k tomu, abychom byli schopni poznat v Božích ranách láskyplnou

vychovatelskou vůli, která nás postaví tváří v tvář následkům našeho jednání.

Viděli jsme, že apokalyptické drama vede člověka stále hlouběji do duchovní skutečnosti, v poznání i v bytí. Každý stupeň se otevírá novým obrazem: proměněným Člověkem, knihou, oltářem a chrámem v nebi. Tyto čtyři obrazy si můžeme sloučit v jeden: člověk, který čte z knihy ležící na oltáři v nebeském chrámu. V této představě lze tušit duchovní předobraz každého pravého kultu na zemi, který má vést od zvěstování duchovních pravd přes obrazné úkony a proměňující slovo až ke sjednocení s Bohem.

Uskutečňování Apokalypsy v dějinách

Nejdřív nás bude zajímat otázka, jak je vůbec možné předpovídat budoucnost. V mnoha ohledech obyčejného života není žádným zázrakem předjímat, co se stane. Je jen třeba znát zákonitosti, podle nichž se řídí nějaký životní jev. Často můžeme co do času či co do množství předem přesně vypočítat výsledek. To však platí v přísnějším slova smyslu jen pro neživý svět nebo astronomické jevy. Už třeba v říši rostlin není možné předvídat všechny jednotlivosti. Zda a kdy ze semene vyroste nová rostlina, zda a kdy vykvete a nasadí na plod, to nelze vědět s úplnou jistotou. S jistotou lze vědět jen to, že z jablka vyroste opět jablko s docela určitými vlastnostmi. Stejně se to má s výpověďmi Apokalypsy. Udává jen všeobecné rysy budoucího vývoje lidstva směrem ke křesťanství. Ale k čemu jsou nám takové povšečnosti dobré?

V dalších částech bych rád ukázal, že tyto zdánlivé povšečnosti nám velmi pomáhají při orientaci v životě. Víme potom, jak máme působit v křesťanském smyslu, kdy třeba máme bojovat proti určitým jevům současnosti atp. Předtím bychom si však měli vyjasnit ještě jinou otázku. Viděli jsme, že čtyři stupně apokalyptického dramatu vyplývají ze čtyř stupňů lidského vědomí, které jsme nazvali obyčejné či předmětné vědomí, pak imaginativní, inspirativní a intuitivní vědomí. To jsou zprvu stupně obyčejného a vyššího poznání, ale v budoucnosti se budou projevovat v podstatných proměnách lidské tělesnosti a celého pozemského okolí. Kdo by třeba neznal jabloň a jablko, nepoznal by souvislost mezi jabloňovým pupenem, rozvitým listem, květem a zralým jablkem, viděl-li by je jednotlivě. Je to tatáž rostlina, ale ve čtyřech podstatně proměněných formách. Podstata jablka se v nich stále hlouběji ztělesňuje a projevuje v hmotném bytí, zprvu jako fyzický zárodek, potom jako živá, rostoucí bytost. V květu nám ukazuje něco ze své duševnosti a ve vůni a chuti zralého jablka se nakonec zjevuje „jablko“ samo. Podobně se bude projevovat v různých proměnách duše i těla pravý „křesťan“, tzn. Člověk, který neodmítl přijmout do své duše Krista a s ním

opravdovou lidskou budoucnost. Nejde zde o nějaké vyznání, ale o vnitřní skutečnost.

V tomto ohledu žijeme dnes teprve ve stadiu fyzického zárodku, jehož vývojové fáze Jan Apokalyptik naznačuje sedmi dopisy. Přesněji řečeno žijeme asi od doby Mistra Jana Husa v období, na které se vztahuje dopis obci v Sardách. Dopis začíná:

„Andělu obce v Sardách piš: To praví ten, který vlastní sedmero tvůrčích duchů Božích a který drží sedmero hvězd. Poznávám tvé skutky. Máš jméno co živá bytost, ale věz, že ty jsi mrtev. Budiž bdícím a posilni v sobě to, co by jinak také zemřelo, neboť jsem nenalezl tvé skutky naplněné životem před Bohem.“ (Zj 3,1—2) Zde je důležitý poukaz na smrt jako na moc, která prostupuje celý život. Má však člověka učinit bdícím. Skutečně je vědomí dnešního Člověka zprvu omezeno na znalosti neživého světa. Zákony tohoto světa je člověk s to jasně uchopit a technika, která je dnes všudypřítomným prvkem života, nás vychovává k bdělosti, neboť nebdíme-li, buď technika nefunguje, nebo následuje nezdár, nehoda či smrt. Člověk však žije v nebezpečí, že ztratí souvislost s duchovním jádrem vlastní existence. Tuto stránku má v sobě posílit, aby nesdílela osud smrti, která musí nutně prodchnout ostatní život. Oslovení sardské obce naznačuje, že člověk má najít tvůrčí sílu Božího ducha a spojení s duchovními silami vesmíru. Chtěl bych se jen zmínit o zvláštním jevu naší doby: Je to astrologický humbuk, který prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků každodenně naplňuje duše současníků. Hovoří však o oprávněné skryté touze dnešního člověka po hvězdách. Je ovšem také možno přistupovat k tomu jinak. Velký dánský astronom Tycho de Brahe (pohřben 1601 v Týnském chrámě v Praze) nejen pečlivě pozoroval běh hvězd, ale současně zkoumal, jaký vliv mají hvězdné konstelace na fyzikální a chemické pochody apod. Takové pokusy byly obnoveny teprve na počátku dvacátého století, například pro výrobu léků. To je zárodek „sardské“ kultury, který se má teprve rozvinout.

Znamení zvířete se dvěma rohy

Do velkých cyklů zemského vývoje, naznačených v předchozí části, se vsouvají menší cykly, které se nevztahují na proměny lidské tělesnosti, ale na rozvoj křesťanského vědomí. Proměny vědomí, našeho myšlení a citění, jakož i základních impulsů duše nejsou tak zřejmé jako proměny těla nebo přírody. Snadno je přehlížíme, ale právě jejich poznání je pro nás zvlášť důležité, protože jen takto poznáme svou pozici a svůj úkol v současnosti.

rysy naší doby, které můžeme pozorovat všude, lze vyjádřit dvěma slovy:

osobnost a pokušení zvířetem. (K plnému významu tohoto jevu se vrátíme později.) To nás vede k událostem, líčeným ve dvanácté až čtrnácté kapitole Apokalypsy: žena oděná sluncem, Michaelův boj s drakem, zjevení dvou odpůřících zvířat, ale nakonec i velkolepý obraz Beránka se 144 tisíci na hoře Sión a velká žeň země při zjevení Syna člověka v oblacích. To všechno je obsahem sedmé polnice. Apokalypsa zde předvádí jakoby drama v dramatu, které se dnes odehrává v našich myšlenkách a v pocitech, jež na ně navazují. Nás zde nejvíc zajímá zvíře se dvěma rohy, falešný prorok, který rozšiřuje učení prvního zvířete i draka.

Začněme však ti obrazu ženy oděné sluncem, mající měsíc pod nohama a věnec dvanácti hvězd kolem hlavy. Má porodit syna. Lidská duše, rozumí-li sama sobě, se může v dnešní době skutečně poznat jako bytost, která nepochází z pozemského světa, ale z duchovního vesmíru, a je obdarována duchovními vesmírnými silami. Zvířetník, nebo jinými slovy andělské hierarchie v něm působící, obdarovávají člověka myšlením, slunce citěním a z měsíčních sil pochází lidská vůle. Duševní síly, chápané zároveň jako vesmírné, se nyní mají dostat pod vedení aktivních, mužských sil, zobrazených synem kosmické ženy. O něm se říká, že má pást národy železnou berlou — obraz toho, že lidské já, které se opírá o železo v krvi, má vést člověka ze závislosti na pokrevním příbuzenství. Ne že by příslušnost k rodině či národnost neměla už žádnou hodnotu, ale má se stát jen duševním odstínem všeobecného lidství. Tím máme před sebou určitý ideál směřodatný pro soukromý i veřejný život.

Ideál by nebyl pravým svobodně uchopeným ideálem, kdyby byl hned všeobecně uznán. Božská moudrost, řídící běh světa, dovolila proto vystoupení odpůřících mocností, aby

lidským duším při uchopení ideálu kladly odpor. Teprve po přemožení tohoto odporu bude mít ideál dostatečnou sílu. Není to pohodlná pravda, je to však pravda, která může pro- budit nejlepší stránky naší vůle.

Jednou z těchto odpůrcích bytostí je zvíře se dvěma rohy, falešný prorok. Vypadá jako beránek, ale hovoří jako drak. „A nutí všechny, malé i velké, bohaté i chudé, svobodné i otroky, aby si udělali na pravou ruku nebo na čelo cejch. A nikdo nesmí kupovat ani prodávat, kdo není označen jménem toho zvířete nebo číslem jeho jména. Zde hovoří moudrost. Kdo má rozum, ať hledá smysl čísla tohoto zvířete, neboť je to číslo člověka. Toto číslo je šest set šedesát šest.“ (Zj 13, 16—18) Číslo 666 má různé aspekty.

Na jakém místě apokalyptického dramatu se v oblasti lidského vědomí dnes nacházíme? Podstatné Zde se spokojíme s jedním z nich, o kterém hovořil už kabalista Agrippa z Nettesheimu (1486—1535). Podle kabalistické tradice použil číselnou hodnotu hebrejských hlásek a řadil po sobě 400 200 6 60. (Hebrejská abeceda nemá hlásku s hodnotou 600.) Hlávky T R V S, odpovídající uvedené číselné hodnotě, se čtou hebrejsky zprava doleva a po doplnění samohláskami vytvářejí jméno SÓrat (dlouhé Ó se v hebrejštině zapisuje pomocí písmene V), označující mocnou odpůřčí bytost, slunečního démona.

400 200 6 60

□

TAU REŠ VAV SAMECH

Čteno zprava doleva: SÓRAT.

K této tradici připojil další důležitý aspekt Rudolf Steiner: Čtyři hlávky S V R T označují zároveň články lidské bytosti. S znamená fyzické tělo, V éterné tělo, 1? astrální tělo a T pozemské (nižší) jáství. Čtenář si může tuto souvislost oživit, pokusí-li se prožít hlávky jako hnutí duše. S lze prožít jako stahující nebo ztvrzující sílu, V jako vylévající se sílu, R jako sílu, která připomíná duševní vzruše- ní, a T je gesto, které něco uzavírá a rozhoduje. Jméno SÓrat, svědce člověka, skutečně označuje člověka samého, ale člověka, který zná jako nejvyšší princip pouze pozemské ego, opírající se o tři nižší tělesné schrány. Takový člověk musí odmít- nout všechno, co vede k duchovnímu vývoji, musí být nepřítelem duše ve smyslu duše obdarované vesmírnými silami.

Abychom poznali působení této odpůřčí moci v současnosti, přiblížíme se její povaze ještě z jiné strany. Proč se jí říká zvíře se dvěma rohy? Vedle jména a jeho čísla existuje ještě znamení, které charakterizuje tohoto odpůrce. Vypadá takto: .

Jan Apokalyptik říká, že má podobu beránka, ale

hovoří jako drak. Člověku se dostalo vzpřímené chůze, která ho teprve odlišila od zvířat, ze souhvězdí Berana, znamení nejsilněji stoupajícího Slunce, jehož působnost znak Berana napodobuje □ . Bodem lid- ského těla, z něhož vychází napřimování, je čelo. Pozvedáváním pohledu začíná napřimování malého dítěte. Bod, z něž se díváme na svět, nejjasnější bod našeho vědomí a předpoklad vzpřímené polohy, se nachází na čele nad kořenem nosu uprostřed mezi očima. Znamení Berana tudíž neseme napsané na čele. Poznáváme v něm také horní část znamení apo- kalyptického zvířete. Jeho znamení můžeme rozluštit jako čáru označující nos a jeho vyústění do čela. Další úvahy ukáží, že to není pouhá hra s libovolnými tvary.

V posledních letech byly zveřejněny různé nové poznatky o stavbě lidského mozku a jeho souvislosti s duševním životem člověka. Evoluční základ mozku tvoří mozkový kmen, společný všem zvířatům počínaje obratlovci, který reguluje základní funkce těla, jako jsou dýchání, výměna látek, reflexní pohyby apod. Další část mozku umožňuje citové reakce.

Vyvinula se ti prvních savců z čichového laloku. (Ne nadarmo používáme v češtině slovo cítit jak pro vnímání čichem, tak pro hru pocitů.) Čich třídil původně předměty podle jednoduchých kategorií: jedlé či nejedlé, pohlavní partner či ne, nepřítel či kořist. Nová část mozku, limbický systém, obohatila duševní život o pocity, jako jsou třeba strach či zlost nebo uspokojení a uvolnění, a převzala regulaci tělesných projevů pocitů, jako například vyměšování hormonů a pod. Pocity byly ještě řízeny instinkty, i když se už vyvinula primitivní paměť, která zjemňovala a rozrůžňovala pocity a následující reakce. Tato část mozku, zvláště tzv. corpus amygdaloideum, je také u člověka nástrojem emočního života.

U člověka se potom vyvinula třetí část mozku, neokortex, který je základem myšlení a tím vším lidské kultury. Z této části mozku nás nejvíce zajímá oblast, která leží za čelem, prefrontální laloky. Nejnovější výzkumy ukázaly, že jsou úzce spojeny s oblastí corpus amygdaloideum a s dalším limbickým systémem, částmi, které odpovídají za vyvolání emocionálních reakcí. Prefrontální laloky, jejichž pravá a levá polovina mají protichůdnou působnost, jsou přitom něco jako protihráči limbického systému, hodnotí emocionální reakce, cíleně je posilují nebo je tlumí či úplně potlačují. Je-li tato část mozku poškozena, působí člověk bezcitným a netečným dojmem. Nemůže hodnotit věci ve vztahu k sobě samému. Nemůže se rozhodovat a jednat cílevědomě, neboť neví, co věci pro něho osobně znamenají. Člověk ztrácí to, co nazýváme osobností.

Mozek není duše, ale je orgánem, který duši umožňuje tělesný projev. Za čelem tedy leží orgán, který umožňuje pozemskému já, naší osobnosti, aby se projevila tělesně. Je to bod, ve kterém člověk uchopuje sám sebe. O tento bod se dnes vede duchovní boj — zatím v našich myšlenkách — zda ho obsadí apokalyptické zvíře se dvěma rohy, nebo zda tam zasvítí pečeť Beránka Božího.

Co to znamená? Přečtěme si úryvek z knihy Daniela Colemana Emocionální inteligence: „Když se vyvolá nějaká emoce, prefrontální laloky hned jakoby analyzují zisk i risk všech možných reakcí a vyhodnotí jednu z nich jako nejlepší. U zvířat jde o odhad, kdy mají zaútočit a kdy prchnout. U nás lidí jde o to, kdy máme zaútočit a kdy prchnout, a krom toho také o to, kdy máme chlácholit, přemlouvat, žadonit o sympatii, mařit něčí úmysly, provokovat pocity viny, bědovat, předstírat statečnost nebo ukazovat opovržení, zkrátka jde o celou zásobu emocionálních pletich.“ (D. Coleman: Emotional Intelligence) Autor — který jinde ve své knize přináší velice zajímavé a užitečné postřehy a poznatky — zde paralelizuje chování člověka s chováním zvířat. Člověk je jen vychytralejší a má mnohem bohatší zásobu reakcí než zvíře, ale v zásadě se podle něj lidské chování od zvířecího neliší. Jde o to, „kdy máme zaútočit a kdy prchnout“, nebo podle třídění čichu: je nějaká věc pro nás jedlá či nejedlá (způsobuje utrpení či uspokojení?), jde o sexuálního partnera či ne, je nějaký člověk pro nás nepřítelem či kořistí?

Může nám z toho být nevolno. Mínilo to Coleman skutečně tak? Myslí přísně darwinistickým způsobem. To je zásada jeho vědy. Podle ní probíhala evoluce bojem o přežití, který umožnil přirozený výběr nejlepších exemplářů nějakého druhu a předání jejich genů další generaci. Člověk má proto celou historii ve svých genech. Má v sobě i chování zvířat

— boj o přežití — jen ho obohatil o myšlení a třeba o

„emocionální pletichy“. Tento způsob dnes obecně uznaného vědeckého myšlení vychází z určitého zkratu: čich, v němž působí původní zvířecí instinkty, potřebné pro život, se bezprostředně spojuje s myšlením, vlastně si myšlení podmaňuje a řídí. Myšlení samotnému se dostává instinktivních, zvířecích rysů. Probíhá v kategoriích bud, —anebo. Nakreslíme-li si zkratové spojení čichu s myšlením jako znak, vyjde čára spojující nos s čelem, znamená apokalyptického zvířete se dvěma rohy.

Apokalyptické zvíře ve dvacátém století

Darwinova kniha o původu druhů, ve které se objevila myšlenka evoluce, znamenala ve své době významný pokrok přírodních věd. Poprvé bylo možné vědecky vysvětlit příbuzenské vztahy v říši rostlin a zvířat a později zahrnout i člověka. V Darwinově době však bylo možné podat myšlenku evoluce jen v materialistické podobě. Ještě dlouho poté existovala pouze volba buď přijmout evoluci v této formě, nebo ji odmítnout. Dnes se vyvinuly přírodní i duchovní vědy do té míry, že lze spojit evoluci s duchovním názorem na svět, který nakonec teprve v úplnosti vědecké nálezy vysvětluje.

Darwin a jeho následovníci potřebovali jako motor evoluce boj o přežití. Tato myšlenka prošla pak ve dvacátém století zvláštní proměnou.

Stala se základem dvou ideologií, které potom vedly k hrozným společenským poměrům, k válkám a k masovému vyvražďování lidí. Je to jednak komunismus a jednak nacismus. Oběma ideologiím je společné to, že vystupovaly s velkým nátlakem a vyžadovaly, aby byly přijaty s emocionálním zápalem. Ten pak vedl jejich přívržence stále blíž k moci. Tyto ideologie roztrídily lidi — podobně jako čich — do jednoduchých kategorií: buď — anebo! V tom poznáváme stopy apokalyptického zvířete.

Komunismus se vědomě odvolával na materialistickou vědu a její evoluční učení. Byl jejím nejdůslednějším systémem. Boj o přežití jednotlivých zvířecích exemplářů se v lidském společenství na základě vývoje ekonomických poměrů proměnil v třídní boj, který byl korunován vítěznou komunistickou revolucí. Nemusím se zde o tom rozepisovat. Tyto skutečnosti jsou až příliš dobře známé. Připomněl bych jen to, že člověk byl zredukován na vykonavatele výrobních plánů s několika duchovními potřebami, které však za něj určila strana. Osobnost se nemohla projevit samostatným myšlením, ale jen nadšeným následováním všemoudrosti strany. V praxi to byla

„moudrost“ toho, který se ve straně uměl nejlépe prosadit a vytlačit soupeře. Hrozným příkladem jsou Stalinovy čistky z let 1933 až 1937, které měly za účel úplné zlomení osobního svědomí. U nacismu není na první pohled zřejmé, že stavěl na podobných základech, neboť jeho učení bylo ozdobeno různými mýtickými prvky. Ideologický původ nacismu nacházíme u cisterciáckého mnicha Jörga Lanze z Liebenfelsu. Požadoval nové šlechtění árijské rasy a vymýcení všech cizích dědičných prvků, hlavně židovských, které tuto rasu kazí. Účelem tohoto šlechtění nebylo nic menšího, než navrátit příslušníkům árijské rasy jasnozřivost prostřednictvím očistění krve. V Hitlerovi si tato ideologie našla vykonavatele, který se cítil povolán a opatřen úkolem samou Prozřetelností. Ani o Hitlerovi se zde nebudeme rozepisovat. Věc je poměrně složitá. Ale chtěl bych opět připomenout jeden důležitý rys. Hitler uměl hrát na národní vášně Němců. Měl skutečně

„nos“ na to, aby masy oslovoval tématy, která dokázala vyprovokovat emoční výbuchy lidí. Ti pak měli pocit, jako by jim Hitler hluboce rozuměl a uhodl jejich nejtajnější přání. Prostřednictvím národních vášní však vlastně oslovoval pohlavní pud, které jsou s nimi úzce spojeny. Hitler byl přesvědčen, že německý národ nebo germánská rasa má velké poslání, a proto musí zvítězit nad každým nepřítelem. Když potom zjistil, že německý národ v boji o přežití podlehl nepřátelům, chtěl ho sám úplně vyvraždit, neboť takový slabý národ nemá už žádné oprávnění žít dál. Tady vidíme démonickou proměnu darwinistických myšlenek.

V komunismu a nacismu máme před sebou určitou polaritu, v níž poznáváme dvě stránky působení apokalyptického zvířete. V komunismu je to spíše stránka myšlení, které se však zcela omezuje na hmotný svět a tím nakonec propadne instinktům. V nacismu jsou instinkty oslovovány přímo a následně se zdobí zdánlivě logickými myšlenkami. Tyto dva ideologické systémy na sebe narazily během druhé světové války a nepředstavitelným způsobem znásobily utrpení a oběti lidí. Dnes jejich hrůzy pominuly, nelze však říci, že by už vymizel jejich předpoklad, myšlenka boje o přežití.

V této souvislosti je významný jeden postřeh. Druhá světová válka způsobila kromě všech hrůz také ohromný rozmach techniky. Už příprava na válku soustředila celý průmysl na výrobu válečného materiálu. Inženýři vyvinuli nové výkonné tanky a letadla. Za války pak byly v Německu vyrobeny první balistické rakety. Ve Spojených státech zhotovili první atomovou bombu a Britové měli už na začátku války počítač na dešifrování německých tajných kódů. Tzv. studená válka v druhé polovině století přidala mimo jiné ponorky s jaderným pohonem, satelity a kosmické stanice s dokonalým dozorem nad celou zemí a počítačovou techniku se vším, co dnes známe — také internet vznikl z vojenských potřeb. Je vidět, že studená válka jako zvláštní podoba boje o přežití vyburcovala národy k největším vědeckým a hospodářským výkonům.

Dnes se tato myšlenka ukazuje ještě v jiném rouchu, v tržním hospodářství. Boj o přežití dnes probíhá mezi podniky a vede se na třech trzích: na trhu zboží, práce a kapitálu. Vznikla nová ideologie investiční hodnoty podniku — v zájmu zvýšení své investiční hodnoty musí být podnik schopen prosadit se na všech třech trzích. Musí prodávat své zboží výhodněji než konkurence, musí přitahovat nejlepší pracovní síly a kapitál. Na první pohled se to nezdá ani tak zlé, protože to vybízí průmysl k dobrým výkonům. Při všestranném pohledu na věc se však ukazuje její nelidská, zvířecí tvář.

Na trhu zboží se musí podnik prosadit výhodnějšími obchody. Není vůbec řečeno, jestli je zboží kvalitní nebo šunt. Vyrábí se mnoho dobrého zboží,

ale zároveň nesmírně mnoho zboží, které člověk nepotřebuje, nebo které mu dokonce škodí. Myslím zde hlavně na děti. Boj o podíly na trhu se vede hlavně reklamou, která často nabývá nechutných forem oslovujících nejnižší pudy a neustále tvrdí, že k uspokojivému životu stačí hmotný požitek. Podniky se musí také snažit o minimalizaci nákladů. Proto nahrazují člověka stroji nebo lacinější výrobní silou z rozvojových zemí a snaží se přebírat co nejméně sociální odpovědnosti za své zaměstnance. To všechno vede k duchovnímu a sociálnímu zbláznění.

Málokdo pociťuje, že samotný pojem trh práce je nelidský. Musíme-li prodávat svou pracovní sílu, musíme prodávat sebe a jsme otroky. To se různým způsobem zakrývá, třeba dobrým platem, ale nevědomky vládne na trhu práce strach, že přijdeme o místo nebo že zůstaneme bez práce se všemi deprimujícími příznaky. Kdo má zaměstnání, pracuje proto často přes čas, v případě nemoci se neodvažuje pořádně doléčit a neustále se zaměstnává problémy své práce, jen aby „přežil“. Nejnovější studie ukazují, že takový život, týkající se všech vrstev zaměstnanců až k nejvyšším manažerům, způsobuje miliardové ztráty zneužíváním léků a podobných prostředků.

Přitažlivost podniku na trhu kapitálu znamená, že hlavním motorem hospodářství není uspokojování skutečné poptávky lidí, vyplývající ze samotného člověka (poptávku lze i uměle vyvolat), ale osobní zisk, neboť akcionář investuje tam, kde si slibuje největší nárůst peněz.

Dnešní ideologie se liší od předchozích tím, že nelze ukázat na diktátora. Je úplně anonymní a působí uvnitř celého dnešního života. Ani akcionář nemůže vybočit z pravidel kapitálového trhu a je jeho otrokem. „Nikdo nesmí kupovat ani prodávat, kdo není označen jménem zvířete nebo číslem jeho jména.“ Tím spíše je třeba poznat, že jde o myšlenky, které však jsou s to člověka úplně zotročit a svést na scesti. Apokalyptické zvíře se dvěma rohy působí i dnes.

Fyziologie svobody

Působení falešného proroka nám má klást odpor, abychom se vědomě spojili s ideálem člověka. Hlavním prostředkem tohoto odpůrce člověka je zkrat mezi myšlením a osobními emocemi, které pocházejí z čichu a dávají myšlení instinktivní, zvířecí ráz. Tam musí Člověk začít a přerušit tento zkrat.

Popsané myšlení se pohybuje v kategoriích „bud’

— anebo“. Má však v sobě i významný zárodek lidské budoucnosti. Co kdybychom neuměli rozlišit dobro a zlo? Začínáme-li posuzovat své zážitky podle toho, co je na nich podstatné a co ne, začínáme v sobě tvořit nový smysl. Co je podstatné a co ne, to nezávisí na nás, na naši zálibě či odporu. Nezávisí to ani na našich zájmech či osobních omezenostech. Časem začneme vnímat podstatu věcí, které se nám zjeví ve své opravdové hodnotě. Myšlenky se stanou nádobou čisté pravdy a duše se začne cítit spřízněná s kosmickou ženou. Když později k rozlišení podstatného od nepodstatného připojíme správné ohodnocení toho, co se nám zjevuje, tedy úctu k pravdě a odpor k nepravdě, a když se dále budeme snažit vědomě řídit své duševní síly a vnímat všude zárodky dobra, stane se z bodu na čele, kde sídlí nej- jasnější vědomí, ohnisko svobody. Potom bude člověk moci vnímat hodnotu svých myšlenek pro celek světa.

K takovým myšlenkám řekne srdce rádo své „ano“. Připojuje osobní zkušenosti i nadšení a rozhodnost k činu, ale tyto emoce už nevyplývají z instinktu, nýbrž ze svobodné odevzdanosti srdce. Takový člověk je opravdu svobodnou osobností a úplným opakem člověka označeného cejchem nebo číslem apokalyptického zvířete. Na jeho čele, jako na čele 144 tisíců na hoře Sión, září pečeť Beránka Božího, který nakonec zvíře překoná.

Sedmá polnice, která začíná obrazem kosmické ženy, končí záhadným obrazem: na oblacích přichází Syn člověka, aby požal zemi. Hrozny na vinici země se sklízají a za městem lisují. Z lisu vytéká krev, která

sahá až po uzdy koní na vzdálenost tisíc šest set honů. Co to znamená?

Budoucnost světa závisí na svobodné vůli člověka. Tím, zda budeme následovat apokalyptické zvíře nebo Beránka Božího, rozhodneme o tom, jakou úrodu přineseme ze země do duchovního světa. Úroda země dozraje v podobě chleba a vína. Konečný obraz krve, která vytéká z lisu a dosahuje až po uzdy koní, tuto skutečnost doplňuje. Kůň představuje v jazyce Apokalyptika určitou stránku inteligence. Myšlenky mají svůj obsah samy od sebe, ale člověk je váže k sobě podle osobních kritérií. Může přitom jít za pravdou nebo sledovat pouze osobní cíle. Může použít logiky shodující se se skutečností nebo logiky omezených osobních záměrů. Kůň — asociativní síla inteligence — potřebuje uzdu, aby došel ke správnému cíli. Vzdálenost, na kterou dosahuje krev až po uzdy koní, bychom ušli za tři a půl dne nepřetržité chůze. To je doba, ve které má člověk po smrti kolem sebe obrazy uplynulého života a chápe jejich hodnotu pro celek světa. O tom živě svědčí zážitky učiněné v blízkosti smrti, jichž je dnes zaznamenáno velké množství. Logika posmrtného života dává našim myšlenkám pravý směr. Je zároveň osobní i všeobecná. Takovým myšlením člověk překoná apokalyptické zvíře a přinese z pozemského bytí pravou úrodu. V tom spočívá úkol naší doby.

I slyšel jsem hlas s nebes: „Piš: Blažení mrtví kdo umírajíce pociťují v sobě Krista. Ano, praví Duch, v míru duševního bytí dojdou odpočinut neboť jejich skutky se s nimi budou dále proměňovat.“

Zj 14,13